

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'רא

ערב שבת קודש
פרשת דברים / חזון
ה' במנחם אב התשע"ז

יוצא לאור על ידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ז בתמוז ה'תשע"ז - ה' במנחם-אב ה'תשע"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ה' במנחם-אב	הלי שכנים פרק ז-ט.	הלי סנהדרין פרק כא.	מ"ע רלו.
ש"ק	ו' במנחם-אב	פרק י-יב.	פרק כב.	מ"ע רלו.
א'	ז' במנחם-אב	פרק יג-יד. הלי שלוחין ושותפין.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק כג.	מ"ע רמה.
ב'	ח' במנחם-אב*	פרק ב-ד.	פרק כד.	מ"ע רמה.
ג'	ט' במנחם-אב**	פרק ה-ז.	פרק כה.	מ"ע רמה.
ד'	י' במנחם-אב	פרק ח-י.	פרק כו.	מ"ע רמה.
ה'	יא' במנחם-אב	הלי עבדים.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	הלי עדות.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רלב. מל"ת רנח. רנט. רנו. רס.
ו'	יב' במנחם-אב	פרק ד-ו.	פרק ב.	מ"ע קצו. מל"ת רלג. מ"ע רלד. מל"ת רסא.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	סוף והלילה	חצות היום	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120	ד' 72								
ו', ה' במנחם-אב	3:29	4:31	4:56	6:00	9:18	12:47	1:22	7:40.9	8:07	
ש"ק, ו' במנחם-אב	3:30	4:32	4:57	6:01	9:18	12:47	1:21	7:40.2	8:07	
א', ז' במנחם-אב	3:31	4:33	4:58	6:02	9:19	12:47	1:21	7:39.5	8:06	
ב', ח' במנחם-אב	3:32	4:33	4:59	6:02	9:19	12:47	1:21	7:38.8	8:05	
ג', ט' במנחם-אב	3:34	4:34	4:59	6:03	9:19	12:47	1:21	7:38.0	8:04	
ד', י' במנחם-אב	3:35	4:35	5:00	6:04	9:20	12:47	1:21	7:37.2	8:03	
ה', יא' במנחם-אב	3:36	4:36	5:01	6:04	9:20	12:47	1:21	7:36.4	8:03	
ו', יב' במנחם-אב	3:37	4:37	5:02	6:05	9:20	12:47	1:21	7:35.5	8:02	

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"י קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
דברים / חזון	7:03	8:18	7:19	8:21	7:11	8:22	7:20	8:20
ואתחנן / נחמו	6:58	8:12	7:13	8:14	7:06	8:15	7:14	8:13

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

מערכת: לוי-יצחק שייקביץ, יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 03-3731777, פקס: 03-9606169, 0793-7474

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

לגאולה נדרשת התמסרות מוחלטת

האם התנהגות על פי תורה יכולה לעמוד בסתירה להבאת הגאולה?
 • מדוע לא רצה האריז"ל להעלות את תלמידיו לירושלים "בעיניים עצומות"? • ומה ההסבר לעובדה שהמשיח ללמוד עם אותם תלמידים, למרות שאינם מסוגלים להביא את הגאולה? • כששומעים הוראה מנשיא הדור – יש לציית ללא שאלות וללא חשבונות • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ולכאורה: איך יתכן שהאמירה "איזיל ואימליך בדביתהו" תהיה סתירה להבאת הגאולה? הרי כן הוא על פי תורה, שבנוגע למילי דעלמא צריכה להיות ההנהגה באופן ד"אימליך בדביתהו", ובפרט בשייכות לשבת, שכל עניין נרות שבת הוא כשביל השלום שבין איש לאשתו¹, ובשבת ישנם כמה ענייני חיוב של איש לאשתו; ואם כן, עניין שכולו על פי תורה, ומיוסד על השולחן-ערוך – מדוע יעכב את הגאולה?

והמענה לזה הוא: ה"חשבון" הוא אמנם "חשבון", אבל למלחמה – אינו ראוי!
 אי-אפשר להביא את המשיח על ידי הנהגה כזו, שכאשר שומעים הוראה מהאריז"ל, מוציאים את ה"שולחן-ערוך", ופונים ל"מורה הוראה" לברר פשט ב"באר היטב"... אם אין סתירה בדבר! באופן כזה – אי-אפשר להביא את המשיח!
 ואין זה רק מצד פנימיות העניינים, אלא כן הוא גם על פי נגלה דתורה:
 כאשר שמעו דבר-מה מהאריז"ל, שהיה גאון גדול גם בנגלה (כדאיתא בלקוטי-תורה בטעמי-

א. ישנו סיפור בספר "שבחי האריז"ל"¹ (שחלק גדול מהסיפורים שבו נמצא גם בכתבי האריז"ל), שגם הוא חלק בתורה, ובמילא גם הוראה בעבודתנו:

האריז"ל היה נוהג לצאת עם תלמידיו לקבל שבת בשדה, כפי שהסדר הוא על פי קבלה, שצריכים לצאת לשדה לקבל פני שבת המלכה?² פעם אחת, בצאתם לשדה, אמר האריז"ל לתלמידיו: רצונכם שנלך לירושלים לקבל שבת? – אף על פי שמצד ריחוקה של צפת מירושלים לא היה שייך שבהליכה רגילה בגשמיות יגיעו לירושלים לקבלת שבת, מכל מקום, לא היה אצלם פלא על האריז"ל שיוכלו להגיע לשם. –

אמנם, כיון שבשביל זה היו צריכים לעזוב את ביתם למשך השבת, אמרו חלק מהתלמידים שצריכים להודיע תחלה לנשותיהם, על דרך לשון הש"ס³: "איזיל ואימליך בדביתהו". מיד נפלה רוחו של האריז"ל, ונתבטלה הליכתם לירושלים. ואמר האריז"ל, שאילו היו הולכים מיד – היו יכולים להביא את המשיח.

(1) בתחלתו (ע' ג).

(2) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרס"ב ס"ד. וש"ג. (3) ברכות כז, סע"ב.

(4) ראה שבת כג, ב. רמב"ם הל' חנוכה בסופן. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רסג.

כאשר משה רבינו הכריז "מי לה' אלי" – אזי "ויאספו אליו כל בני לוי"⁸, וקיימו את הוראותיו: "הרגו איש את אחיו גו"⁹, באופן ד"האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר גו"¹⁰. ולכאורה – הייתכן: זה עתה שמעו במתן-תורה עשרת-הדברות שבהם אמר הקב"ה "כבד את אביך ואת אמך"¹¹. וכיון ששבט לוי לא חטאו, אלא היו שלמים בכל התרי"ג מצוות – איך היו יכולים

המצוות להרח"ו⁵) – היה להם לדעת שאפשר לסמוך עליו שלא ישליל אותם ח"ו לעשות עניין היפך ההלכה.

ומי שמפקפק חס-ושלום בדברי רבו – הרי זו הוראה שחסר בהתקשרות שלו אליו, וכשחסר בעניין ההתקשרות, חסר בדרך ממילא בעניין האחדות, "כולנו כאחד"⁶, וממילא חסר גם בתיבות שלפני "כולנו כאחד"...

אף על פי שמצד העדר ההתקשרות לא היו תלמידים אלו מסוגלים להביא את המשיח, מכל מקום, המשיך ללמוד עימם, כדי שעל ידי זה יוכל לאט לאט להעלותם

לציית לפקודה כזו?

אלא, מצד התמסרותם למשה רבינו, המקבל הראשון של התורה – לא ערכו שום חשבונות: הם ידעו דבר אחד – שעליהם לעשות כהוראת משה! וכמו כן ידעו, שכל דבריו של משה מתאימים הם לצייוי התורה.

ג. [.] וכן הוא בכל דור ודור, שכאשר שומעים הוראה מנשיא הדור, "אנפשוטתא דמשה בכל דרא ודרא"¹² – אין מקום לשוב הדעת, עיון בספרים כו', אלא יש לקיים את ההוראה.

וכפי שעשו תלמידי התמימים – שכאשר הרבי אמר להם שילכו לערי השדה, לא התייעצו עם הוריהם או עם החותן והחותנת, וגם לא עשו "חשבונות" שאם ילמדו יותר זמן בישיבה יתוסף בלימודם כו' – כיון שידעו שהם אנשי צבא ("סאלדאָטן"), ואיש-צבא – אין לו שום עניין מלבד מילוי פקודת המפקד.

וכיון שהקב"ה אינו נשאר "בעל-חוב"¹³ –

איתא בגמרא⁷: "בדרבנן עבדינן מעשה והדר מותבינן תיובתא" ("שבקינן לחכם לעשות כהוראתו, והדר מותבינן ליה ללמוד אם יפה הורה").

ולכאורה, אם יש מקום לקושיא ("מותבינן") – היתכן ש"עבדינן מעשה"?

והביאור בזה – כנ"ל – שבעניינים שנמסרו לרבנן, נדרש לכל לראש עניין ההתקשרות, ופירוש הדברים על פי נגלה – שיש לדעת שרבנן הם לומדים גדולים, ואפשר לסמוך עליהם. ומה שיש לו קושיא – הרי זה רק משום שחסרה אצלו היגיעה האמיתית בתורה, וכשתהיה אצלו היגיעה האמיתית, ויזכה לזה – יראה שהדין הוא כדבריהם של רבנן.

ופנימיות העניין – שצריכה להיות התקשרות וקבלת-עול. צריכים לציית לדבריהם של רבנן בלי שום חשבונות כלל.

ב. וזהו ענינו של יוצא צבא – שאין לו שום חשבונות. לא קיימת אצלו שום מציאות כלל; ישנו רק המפקד והוראותיו.

וכפי שמצינו שבט לוי:

(5) ואתחנן (סוד העיון). וראה גם בשער המצוות שם.

(6) נוסח ברכת "שים שלום".

(7) עירובין סז, סע"ב (בפרש"י). וראה גם תר"מ ח"ב ע' 146.

(8) תשא לב, כו.

(9) שם, כז.

(10) ברכה לג, ט. וראה לעיל ע' 168. וש"נ.

(11) יתרו כ, יא.

(12) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).

(13) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ו ע' רנה (נעתק ב"היום

יום" כח אלול).

כן, ויש איזו מציאות שעדיין תופסת מקום אצלו, הרי הוא בכלל "הירא ורך הלבב", עליו נאמר "ילך וישב לביתו":

אין הכוונה שעליו ללכת לביתו לישון... אלא עליו ללכת לביתו, ולקיים בביתו על כל פנים את הוראות המפקד,

"מצוה גוררת מצוה"¹⁶ – שעל ידי זה יתעלה במשך הזמן ויהיה "מקושר" באמת, עד שיזכה

הנה בזכות מסירתם ונתינתם להרבי, הצליחו בשליחותם וגרמו נחת-רוח לרבי, נוסף על ההצלחה בענייניהם הפרטיים, הן בגשמיות והן ברוחניות.

וכל זה אינו אלא באופן של "מדה כנגד מדה"¹⁴, אבל ברכתו של הקב"ה הרי היא כמה פעמים ככה. וגם עניין זה יתגלה בקרוב – "הקיצו ורננו שוכני עפר"¹⁵, והוא – הרבי – בראשם, ויוליך את

לשם מה צריכים "סדר" כזה, שתמיד יהיה צורך ללמוד זכות?! – מוטב היה אילו היו מתחילים לציית, ואזי מזמן היו מביאים את הגאולה

להיות מאלו שיוצאים למלחמת בית-דוד ומביאים את הגאולה.

ה. בביאת המשיח יגאלו כל בני ישראל, גם "האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים"¹⁷. וכיון שביאת המשיח תלויה בהפצת המעיינות¹⁸ – לכן שולחים שלוחים בכל המקומות, עד ל"אשור" ו"מצרים", כדי שיפיצו שם את המעיינות, וכינו גם את היהודים הנמצאים שם לגאולה.

אמנם, מתי אפשר לשלוח את השליח? – דווקא כאשר הוא מקושר באמת, אבל כשמתחיל להתיישב בדעתו כו', הנה גם כאשר מסכים לנסוע, הרי, "ישוב הדעת" כשלעצמו מוכיח שחסר אצלו בעניין ההתקשרות, ולכן אי אפשר לשלוח אותו, כי, כאשר חסר בהתקשרות "במשה עבדו", ועל ידי זה – גם "בה"¹⁹, אזי אי אפשר לדעת אם הוא ישיפע על הסביבה, או שמא חס-ושלום להיפך – שלא זו בלבד שלא יהיה משפיע, אלא אף יהיה מושפע.

כאשר הוא מקושר כדבעי – אזי אין חשש, שהרי הוא קשור למעלה, וכפתגם הידוע²⁰ "בשעת מען

כולנו, ותלמידי התמימים שהתמסרו להוראותיו בראש, לקראת משיח צדקנו, במהרה בימינו.

ד. [כ"ק אדמו"ר ציוה שהתמימים שנסעו לערי השדה בשליחות כ"ק אדמו"ר (מוהרי"צ) נ"ע – שכמה מהם נכחו בעת ההתוועדות – יאמרו "לחיים" וינגנו ניגון. ואחר כך אמר:]

אף על פי כן, הרי גם אותם תלמידים שאמרו "איזיל ואימליך בדביתהו" – נשאר האריז"ל לקבל שבת עימהם, וגם לאחר זה המשיך ללמוד עימהם, ונשאר תלמידיו.

אף על פי שמצד העדר ההתקשרות לא היו תלמידים אלו מסוגלים להביא את המשיח, מכל מקום, המשיך ללמוד עימהם לפי ערכם, באותם עניינים שהיו כלים אליהם, כדי שעל ידי זה יוכל לאט לאט ("ביסלעכווייז") להעלותם למעלה יותר. ואדרבה: מצד זה גופא שהאריז"ל ראה את גודל הרחמנות על תלמידים אלו – הוצרך להישאר עימהם, ללמדם ולהדריכם.

ועל דרך זה בנוגע למדובר לעיל. . בעניין "יוצאי צבא", ש"כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות" לכל עניני העולם, ואם אינו עושה

16 אבות פ"ד מ"ב.

17 ישע"י כו, יג.

18 ראה אגה"ק דהבעש"ט – כתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

19 בשלח יד, לא. וראה מכילתא עה"פ.

20 ספר השיחות תרצ"ו ע' 95 ואילך. "רשימות" חוברת יד

14 (סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.

15 ישע"י כו, יט.

אבל בדיבור בלבד – לא יוצאים ידי חובה. וכאשר חסר אצלו בעניין ההתקשרות – הרי מלבד זאת שהוא מפסיד את הטוב האמיתי שהיה ביכולתו להגיע אליו, אלא עוד זאת, שהדבר נוגע גם לכלל ישראל – כהוראת הסיפור הנ"ל, שהרי מזמן האריז"ל ועד עתה עברו כארבע-מאות שנה, וכל עניני הגזירות וכו' שעברו על ישראל במשך זמן זה, הם מצד העדר ההתקשרות להאריז"ל, שהרי אילו היתה ההתקשרות – היתה באה הגאולה כבר לפני זמן רב!

ז. איתא בגמרא²⁴: "הנהו בריוני דהוו בשיבכותיה דרבי זירא דהוה מקרב להו כי היכי דניהדרו להו בתיוכתא . . כי נח נפשיה דרבי זירא, אמרי, עד האינדא הוה . . בעי עלן רחמי, השתא מאן בעי עלן רחמי, הרהרו בלבייהו ועבדו תשובה". כלומר: כאשר ישנו מי שהנהגתו אינה כדבעי – צריכים אמנם ללמד עליו זכות. והעיקר הוא – שכאשר "ר' זירא" מלמד זכות עליו, אזי גם הוא מלמד זכות על עצמו... וזה כבר דבר בלתי רצוי ("דאס טויג שוין ניט"), שהרי "על כל פשעים תכסה אהבה"²⁵. אבל, לשם מה צריכים "סדר" כזה, שתמיד יהיה צורך ללמד זכות?! – מוטב היה אילו היו מתחילים לצייט, ואזי היו חוסכים ל"ר' זירא" עבודה... ומזמן היו מביאים את הגאולה על ידי משיח צדקנו, שיבוא לגאלנו במהרה בימינו.

(מהתוועדות ש"פ שמיני ה'תשח"ו. 'תורת מנחם' כרך כב עמ' 291-297, בלתי מוגה)

איז צוגעבונדן אויבן פאלט מען ניט אַראָפּ אונטן" (כאשר קשורים למעלה אין נופלים למטה). והיינו, שאפילו אם מצד עניני עבודתו עלול הוא ליפול למטה, מכל מקום, אין חשש שייפול למטה או ימעד ("אויסגליטשן זיך"), כיון שהוא קשור למעלה. – לא הוא ההולך, אלא המשלח הוא ההולך ("ניט ער גייט, נאָר דער משלח גייט"), וכעין עניין "נשתרבה אמתה"²¹ להביא את "מושיען של ישראל"²². אבל כאשר חסר בעניין ההתקשרות – אזי יש לחשוש, כנ"ל.

ו. ועל פי זה יובן הטעם שהאריז"ל נשאר לקבל את השבת בצפת – דלכאורה, כיון שבהליכה לירושלים היתה תלויה הגאולה, מדוע נשאר בצפת, הרי היה יכול להולך את תלמידיו לירושלים ב"ענינים סגורות"? אך הביאור בזה – שכאשר האריז"ל ראה שיש תלמידים שמתיישבים בדעתם, והיינו, שישנו חסרון בהתקשרותם – הרי מעתה גם ההליכה לירושלים לא תוכל לפעול מה שהיה עליה לפעול. כדי להיות מ"חיילי בית דוד" – צריכים להיות שלמים בעניין ההתקשרות. ולא די בהתקשרות בדיבור בלבד – בבחינת "ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו, ולכם לא נכון עמו ולא נאמנו בכריתו"²³ ("ברית" מלשון התקשרות) – אלא צריכה להיות התקשרות בפועל. לכל לראש צריך להיות הפועל, ולאחרי זה יכול להיות גם הדיבור,

ע' 7. ועוד.

(21) פרש"י שמות ב, ה (מסוטה יב, ב).

(22) סוטה שם. ועוד.

(23) תהלים עח, לו.

(24) סנהדרין לז, א.

(25) משלי יו"ד, יב.

אוצרות המכתבים עדיין נובעים ומתגלים

המכתבים שהודפסו בסופי כרכי 'לקוטי שיחות' הותאמו לתכני הפרשיות באותן כרכים • האם בקשת הרבי מהחסידיים להוציא 'ביכלעך' שיש ברשותם מכוונת לאגרות קודש שזכו לקבל בדור השביעי? • רשימה שנייה בעקבות מכתבי ה'הוספות'

החסידות, תורת החסידות, הפצת המעיינות וכו' (אף שלא נזכר בהם על-דבר י"ט כסלו)."

"לקט מכתבים בעניני חינוך – הוספה לפרשת אמור (מפני ריבוי החומר כו' נדפסו במדור בפני-עצמו)" נדפסו בכרך כב.

בכרך כג נכללו "לקט מכתבים בעניני הרבצת התורה וחיזוק היהדות" בתור הוספה לי"ב-י"ג תמוז (מפני ריבוי החומר כו' נדפסו בסיום הספר ונחלקו לכמה מדורים).

"מדור זה לפרשת ואתחנן כולל לקט מכתבים בעניני תלמוד תורה; פרשת עקב – בעניני תפלה נוסחה ודיני; עניני ארץ ישראל, התקשרות לצדיקים; מדור ט"ו-ח"י אלול – מכתבים ושיחות על-דבר ישיבת תומכי תמימים" – ב'לקוטי שיחות' כרך כד.

וכך גם כרך יד שקדם לו: "מדור" המכתבים לפרשת עקב כולל (כמו בלקוטי שיחות כרך ט) לקט מכתבים בעניני תפלה, נוסחה ודיני; "מדור" לט"ו-ח"י אלול כולל שיחות ומכתבים על-דבר ישיבת תומכי תמימים.

להוציא את האוצרות

בעקבות דברים שאמר הרבי בנר חנוכה תשמ"ז – 'התוועדות תשמ"ז' כרך ב' עמ' 130, פרסם כותב השורות את הדברים הבאים ב'כפר חב"ד' – בחורף תשמ"ז (במדור קוראים כותבים) גיליון

המכתבים שנדפסו בהוספות לכרכי ה'לקוטי שיחות' היו כאלה שהיה בתוכם שייכות וקשר לענייני הפרשיות והמועדים של אותו כרך בו נדפסו. ובנוסף לכך – בחלק מהכרכים נוספו מקבצים בנושאים מיוחדים:

לדוגמא – כרך יא: "...מדור" המכתבים לפרשת יתרו כולל לקט מכתבים בעניני השקפה בשייכות לתורה ועם ישראל". ובדומה לו – כרך כא: "לפרשת יתרו כולל לקט ענינים בהשקפה בשייכות לתורה ואמונה ועם ישראל, וגם בשייכות ל"חוק" מיהו יהודי והקמת "החזית הדתית" בארץ הקודש".

כרך יו"ד – "מדור" המכתבים לחג הגאולה י"ט כסלו – ראש השנה לחסידות – כולל (חומר רב של) ענייני הסברה בשייכות ללימוד החסידות, לתוכן עניינה של תורה, חסידות וכו' וכו'.

"מדור" ההוספות לפרשת לך [ב'לקוטי שיחות' כרך טו] כולל כמה מכתבים על-דבר איסור החזרת השטחים וכו'.

ובסוף כרך יג נאספו שיחות ומכתבים על-דבר המבצעים הכלליים הידועים אשר אודותיהם החל הרבי לדבר בשבת פרשת במדבר תשל"ד, וכן מכתבי התעוררות אודות חינוך תשב"ר בקיץ תשל"ג בקשר למה שנאמר "מפי עוללים ויונקים יסדת עז להשבית אויב ומתנקם".

כך כ: "כמה מכתבים על-דבר לימוד

221 (כ' טבת תשמ"ו) עמ' 26 תחת הכותרת: להוציא ה'אוצרות'.

"ישנם דברים פשוטים וקלים לביצוע אשר השפעתם היתה גדולה ונפלאה אילו היו נעשים. אך העדר שימת הלב גורמת לאי-עשייתם ו"הפצת המעיינות" יוצאת נפסדת.

"כלפי מה הדברים אמורים?

"הפעם רק דוגמא, והיא מעניין שהוא צורך השעה.

"בשיחתו הקדושה בנר חמישי של חנוכה השנה פנה כ"ק אדמו"ר שליט"א וביקש כי "כל אלו שיש ברשותם כתבים או 'ביכלעך' של דרושי החסידות שלא נדפסו עדיין - מתבקשים לשולחם בהקדם הכי אפשרי להנהלת קה"ת, על מנת לפרסמם בדפוס, ואשרי חלקם וגדול זכותם - שעל ידם יתוסף בלימוד תורת החסידות, באופן של הפצה לרבים, עד למקום ה'חוצה'.

"רבים מאנ"ש וה'תמימים' ובפרט הצעירים אשר גדלו ב"דור השביעי", הרגישו כי לא אליהם הדברים מכוונים! שכן, אלו גדלו בדורנו זה אשר הרבי שליט"א הדפיס ומדפיס ריבוי עצום בלי סוף של תורת רבותינו נשיאינו נשמתם-עדן, ומעולם לא נזקקו ל"כתב" או "מאמר" ישן. כך שבאמתחותיהם לא קיימים אלה כלל. ההנחה הכללית היא שהדברים מכוונים לאותם חסידים מבוגרים ו"זקנים" אשר עלו מארצות הגולה ונשתירו אצלם כתבי"ק של הרביים או "מניחים" - חסידים רושמי המאמרים - מדורות קודמים. וחסל.

"אך בעיון קל לא כן הוא, והדברים שייכים (כמעט) לכל אחד מאיתנו, הא כיצד?

"במשך שלושים ושש שנות נשיאותו יצאו מתחת ידי הרבי שליט"א רבבות איגרות של תשובות ומענות בכל התחומים. נגלה, חסידות, יראת-שמים, הפצת המעיינות ועד ל... עניינים פרטיים כפרנסה, רפואה וכדומה. הכתבים אלה מהווים למעשה תורת חיים שלימה ומקור בלתי נדלה של מחשבת היהדות בכל המישורים, גשמיים כרוחניים כאחד.

"מכתבים אלו נכתבו לאנשים ואישים שונים. אך אין כל ספק שחלק חשוב מהם נמצא בידי אנ"ש. רק חלק קטן מהם נהגו בהם מנהג "טוב

עין" ומסרום בהזדמנויות שונות לדפוס. וכך זכינו שבהוספות לכרכי "ליקוטי שיחות" הופיעו לאור עולם מאות מכתבים וקטעי מכתבים ואשר מהווים נר לרגלי רבים מאחינו בני ישראל ונהנים מהם עצה ותושיה. אך, כאמור, רבים הם אלו שהניחו את המכתבים שקיבלו בעצמם (או צולמו והעתיקו מאחרים) באמתחותיהם וארכיוניהם למשמרת עולם.

"יתבונן נא כל אחד שנמצאים אצלו מכתבים - או יודע על כאלה שבאמתחותיהם מצויים ובשכנוע קל יוכל להשיגם או לשכנעם שישלחו הם.. ויערוך "חשבון צדק" בינו לבין עצמו, האם אין הוא בכלל "מונע בר" - מאותם אלפים שיוכלו ליהנות מאור זה, שיקרא שוב את דברי הרבי שליט"א בגודל זכותו ("אשר חלקם וגדול זכותם") ויגיע למסקנה שגם אליו הדברים מכוונים!

"סימוכין אשר יוכלו לעורר זריזות והינה גם "נתינת כח" בענין זה - בפרט לאלו ה"אספנים" למיניהם - הנני מוצא בעובדה היסטורית שאירעה בשנת תשמ"א. בשלהי אותה שנה החלו בהכנת הסידרה הנפלאה "אגרות קודש" מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע עורך הסידרה הרב שלום דובער שי' לוינ' - מספר (ב'מבוא' לכרך ב' ע' 449) על הסיבה שהביאה להדפסת הסידרה, והיא; בקיץ של אותה שנה הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א למסור את אוספו הפרטי - ממכתבי הרבי מהוריי"צ - והורה "לסדרם על מנת להוציאם לאור" - דבר שחייב את תחילת ריכוז וקיבוץ המכתבים שבידי אנ"ש וכו'. וכך זכינו להופעת הסידרה.

"כמדומני שהדברים מדברים בעד עצמם. כ"ק אדמו"ר שליט"א זכאי ליחס שכזה מאתנו, והנהגתו זו צריכה לשמש דוגמא עבורנו. הרבי שליט"א כחסיד (ובה"א הידיעה) של חותנו כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ, לא היסס להוציא את אוספו הפרטי, לזכות בו אותה ואת כלל ישראל, וגם עלינו ללכת באורחותיו.

"מה שעל כל אחד שבאפשרותו להשיג מכתבים כאלה לעשות בפועל, הוא לשלוח העתק (צילום) מהם ל'ועד להפצת שיחות' 788 איסטערן פארקווי ברוקלין נ"י. ויהיה בזה ממזכי הרבים שבמעשהו זה יזרו ללא כל ספק את הגאולה השלימה".

בקשה מהרבי

הלקו"ש - הורה הרבי להחל בהדפסת "אגרות-קודש".

גם כיום, כאשר נדפסו 32 כרכי "אגרות-קודש" הכוללים את האגרות שעד שנת תשל"ז, הנה מכתבים מענות של השנים הבאות תשל"ח-תשנ"ב נמצאים בכרכי ה'לקוטי שיחות'.

יצויין שעם פרסום הסדרה המשיכו בהוספות ל'לקוטי שיחות' ללקט אגרות הקשורים בפרשיות ובמועדים. במיוחד יצויין כרך לו שכ"הוספה" לפרשת משפטים בו נאמר ורפא ירפא - נכללו בו מיקבץ ובו לקט מכתבים בעניני רפואה (עמודים 269-337).

וגם עכשיו בשנת ה'תשע"ז כאשר חברי ועד הנחות בלה"ק שוקדים על הכנת הכרך הבא של אגרות קודש. וכפי שאנו זוכים מהיו"ל על ידם מדי שבת בשבתו, כאשר מדי שבוע ישנם הוספות של אגרות קודש שטרם נדפסו. מן הראוי, כי כל מי שיש בידו מכתב שטרם פורסם, לשלחו אליהם. וזכות הרבים תלוי בו.

מה שנתגלה אחר-כך עפ"י ארכיון ה'ועד להפצת שיחות' הוא כי בשנת תשמ"ג, כאשר התכוננו להוציא-לאור את כרך כ"ב של לקוטי-שיחות, ולא נמצאו בידם די מכתבים עבור ה"הוספות" הם פנו לרבי בבקשה:

"...לפי זכרוננו, שלפני כמה-וכמה שנים (כשיצאו לאור כרכי לקו"ש חלקים י"ב-י"ג שהיו ספרים קטנים [=בכמות העמודים] לפי ערך) היתה הוראה(?) [=מהרבי] שיותן המכתבים שבמזכירות שאפשר להדפיסם. והלא עתה כבר נתהוה מצב שקשה להוציא-לאור כרך של לקו"ש בלי זה".

הרבי הגיב על-כך:

"ילקטו מהמזכ' [=מהמזכירות] אלו (שבמזכירות) המתאימים ויתנו להם" [יש המפענחים במקום "להם" "להו' [להוציא]"]. - והדבר התבצע.

הפעם הבאה בשנת תשמ"ז, כאשר נלקטו מארכיון המזכירות למעלה משלושים מכתבים צולמו והוכנו לקראת מסירתם לדפוס בסוף כרך

'הפצת היהדות': ספר חובה לשליח ולכל יהודי

החובה לקרב יהודים לתורה ואיך לעשות זאת - לאור תורתו והזכותיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

הספר מציג את גישתו הייחודית של הרבי לנושא זה, מפרט את שפע הברכות המובטחות לעוסקים בכך, ומביא שלל הוראות באשר לכל ההיבטים בפעולת קירוב הלבבות

- ליקוט: הרב אברהם שמואל בוקיעט • עריכה: מנחם ברוד
- הוצאת צאגו"ח • 368 עמודים

הלכות ומנהגי חב"ד

ערב שבת קודש

ה' במנחם-אב

יום שני

ח' במנחם-אב, ערב תשעה באב

ב'שבת חזון' לובשים בגדי שבת.¹

שבת-קודש פרשת דברים

ו' במנחם-אב, 'שבת חזון'²

בקריאת התורה מסיימים לכוהן "כאשר דיבר לכם" ומתחילים ללוי "איכה אשא לבדי", כנדפס בחומשים הרגילים.³

גם השבת עורכים 'סיום' עם סעודה.⁴ מנחה.⁵ פרקי-אבות - פרק ג'.

מוצאי שבת קודש: מבדילים על היין.⁶

אחר חצות היום, לומדים דברים המותרים בתשעה באב, כמו איוב, ובדברים הרעים שבירמיהו, ומדרש איכה.⁷

אמירת שיעורי חת"ת היום: לכתחילה - לפני חצות היום.⁸ בדיעבד - עד השקיעה.⁹

לימוד רמב"ם: רק לפני חצות¹⁰ (השלמה - רק כמוצאי תשעה-באב).

לימוד ענייני בית-הבחירה (ע"פ סדר לימודו של כאו"א): כמו בחת"ת דלעיל.¹¹ במנחה אין אומרים תחנון.¹²

סעודה המפסקת:¹³

נהוג לשבת על הארץ (בהפסק איזה דבר¹⁴)

1) ספר-המנהגים עמ' 46, שכן נהג אדה"ז, ושי"נ לפוסקים הדנים בעניין זה, וראה המובא בנדון ב'לוח השבוע' לשבת שעברה.

הטעם - כדי למנוע אבילות דפרהסיא בשבת. ולהעיר מהנהוג בין אנ"ש (וכלל החסידים - נטעי-גבראל פכ"ה הערה טו), שאף את פסוקי התוכחה מהפסרת 'חזון' [אבל - גם את הפסרת ת"ב שחרי'ת] אין קוראין בניגון איכה, שלא כמנהג העולם (המובא בשו"ת הריב"ש סי' קיב, מג"א סי' רפב ס"ק יד, שערי-אפרים שער ט סכ"ז). וראה 'מנהג ישראל תורה' סי' תקנ"א ס"ק ג.

2) "מצווה לפרסם (ובשם אומר)" אודות תורת הרה"צ מברדיצ'וב בעניין 'שבת חזון' ש'חזון' מלשון ראייה, שבו מראים לכל אחד ואחת את המקדש דלעתיד מרחוק" - 'התועודיות' תשמ"ח ח"ד עמ' 132.

3) כך נהגו אצל כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע בליובאוויטש, ולא כנדפס בס' המנהגים ס"ע 31 ובלוח כולל-חב"ד. וראה בקשר להנהגה זו ב'לוח השבוע' לשבוע שעבר, הערה 6.

4) סה"ש תנש"א ח"ב עמ' 708 (נתקת ב'לוח השבוע' בשבוע שעבר).

5) הסיבה לאריכות הקטעים לעולים בקריאת התורה בפרשת 'ואתחנן' במנחת-שבת ובימי שני וחמישי, היא לכאורה מפני שאין רוצים לסיים או להתחיל ב'בית פעור'. וע"ע.

6) בלוח כולל-חב"ד, ע"פ הרמ"א סי' תקנ"א ס"י, כתב שנותנים לשתות לתינוק שהגיע לחינוך בענייני ברכות, אך עדיין אינו יודע להתאבל על ירושלים [ובאמת קשה להגדיר מצב כזה]. וראה א"א להרה"צ מבוטשאטש על אתר], ואם אין תינוק - שותה המבדיל בעצמו, ע"כ. וראה שיחות קודש תשל"ח ח"ג עמ' 496 (בהוצאה

החדשה: ח"ד עמ' 388), שבמוצש"ק מטו"מ, ב' מנ"א, שכח המבדיל [הת' הר"ר ישראל-מרדכי שי' קאזאמינסקי] והחל לשתות את היין מהכוס, והרבי הורה בידו תנועת-תמיהה, ואמר [או סימן בידו] שיתנו לילד לשתות [היו שם מעט בחורים. הילד היה אלחנן-דוב שי' בר"ד מרוזוב, בן י"א אז, שחונך בביתו שלא לשתות מהיין ולכן סירב לראשונה, ושוב סימן לו הרבי לשתות, ולבסוף נענה] וכשהילד שתה, חיך הרבי [ביותר, ויצא לחדרו] (והוא מרשימת הרה"ח ר' שלום-יעקב שי' חזן. ההוספות במוסגר מפ"ר אלחנן ואחרים שהיו שם).

7) לוח כולל-חב"ד (מנהג ישראל, רמ"א ס"ס תקנ"ג).

8) כנ"ל.

9) כיוון שאף בת"ב עצמו אה"צ (שאסור מדינא) אומרים חת"ת כדלהלן.

10) כן הוא ב'מורה שיעור' להרמב"ם (מוגה).

11) ע"פ ההוראה ללומדם בת"ב אה"צ. וראה להלן הערות 57, 58.

12) את פרקי המשניות שאומרים חיובים ובעלי ירצייט אחרי התפילה, אומרים בתפילה זו כרגיל, ראה להלן ע"י ציון 32, שמתירים זאת אפילו בת"ב אה"צ.

13) ע"פ לוח כולל-חב"ד.

14) המקור להימנע מלשבת על הקרקע ממש, מובא בשע"ת סי' תקנ"ב ס"ק ג. וראה כף-החיים שם ס"ק לט, ובילקוט-יוסף ח"ז עמ' קכט, המקילין בזה. וראה בארוכה בס' 'מנהג ישראל תורה' שם ס"ק ו.

ביום שני, לפנות ערב, חולצים את הנעליים ומסירים את הפרוכת¹⁸ [וכיסיי הבימה ועמוד הש"ץ]. בתשעה באב נועלים נעלי גומי ובד או סנדל שאינו של עור. ודלא כהמחמירים בזה¹⁹. מדליקים אור רק כפי הנחוץ לתפילה ולקריאת הקינות, ולא יותר²⁰. אחר שמונה-עשרה – קדיש תתקבל. יושבים²¹ על הארץ (כנ"ל) וקוראים 'איכה'. בכל פרק המתחיל 'איכה' מגביהים את הקול יותר²². פסוק 'השיבנו' האחרון, אומר הקהל בקול רם יחד עם החזן²³. בספר-המנהגים מובא סיפור על הרה"צ מרוז'ין וחסידיו, בקשר לזריקת 'בערעלאך' ומעשי שובבות בתשעה באב. כנראה הובאו הדברים כדי שלא ירבו באבלות יותר מד²⁴.

ואין חולצים הנעליים. ואסור לאכול שני תבשילים, אבל פירות חיים או חמאה וגבינה חיים, אפילו כמה מינים, מותר. ואסור לשתות משקאות חריפים, וקפה או תה מותר. לא ישבו לאכול שלושה ביחד, ואם אכלו – לא יזמנו. מותר לאכול עד השקיעה. נוהגים לאכול [בסוף הסעודה – פת טבולה באפר, וכן] ביצה קשה וקרה טבולה באפר, על-שם הכתוב 'ויגרס בחצץ שיני, הכפישיני באפר'¹⁵. ואם אוכלים תבשיל בסעודה המפסקת, יש נוהגים לאכול את הביצה אחרי ברכת המזון¹⁶.

יום שלישי

צום תשעה באב¹⁷

אכילת פרס) היא רק לענין זה, שמי שאכל בשיעורין בכל התעניות נקרא 'מתענה' ויאמר עננו ועלה לתורה (כמ"ש בפסקי תשובות ס' תקס"ו אות ו בשם שו"ת מהר"ם שיק ס' רצ, מרחשת ח"א ס' יד, ובשם הגר"ש¹⁸ אויערבר, הובא גם בש"ש כהלכתה בהערות ס"פ לט). וראה קובץ 'אהלי שם' גיליון 3, עמ' קח. חולה וקטן האוכלים סעודה, אומרים 'שיר המעלות' – כדלעיל בהערה הקודמת] 'נחם' בברהמ"ז רק לאחר 'הרחמני', כיוון שיש פלוגתא אם לאומרו בברכה שלישית (ראה שער-הכולל פל"ד ס"ט, נטעי-גבריאל פרק סו סעיף יא וש"נ).

18) לוח כולל-חב"ד.
19) עיין שערי-תשובה ואחרונים בסימן תר"ד. דרכי-חיים-ושלום ס"ק תרע"ג – ספר-המנהגים עמ' 46.
20) שו"ע ס' תקנ"ט ס"ג, וראה 'מנהג ישראל תורה' שם ס"ק ז. ה' נרות הנהוגים בעמוד הש"ץ, מדליקים היום וגם מחר כרגיל. מי שיצא לצרכיו, מותר ליטול ידיו עד קשרי אצבעותיו לתפילה (שו"ע אדה"ז ס' תרי"ג ס"ד-ה, ותמיד רצוי לגעת במקום המכוסה, כדי ליטול ולברך אשר יצר בידיים נקיות, שם). במטה-אפרים שם כ' שהנוטל בכל השנה ג"פ יכול גם עתה ליטול כך, והובא בכמה ספרים ללא חולק. ולפ"ז ניתן בשחרית, לאחר לבישת הבגדים, ליטול ידיו שוב עם מגבת כנהוג כל השנה (אלא שרק עד קשרי אצבעותיו) כדי לברך ברכות-השחר.
בדברים שבין איש לאשתו נוהגות היום כל ההרחקות שבש"קצ"ה (כמבואר בשו"ע אדה"ז ס' תרט"ו ס"א ביוהכ"פ, ודין ט"ב זהה ליו"כ כדבריו בקו"א י"ד ס' קפ"ד ריש ס"ק ב). וכנראה שמסיבה זו, כשחל ברי"מ היום, אין לוקחים זוג ל'קוואטר' (ראה גם בנטעי-גבריאל ח"ב פרק פא ס"ז והערה כ).
21) היינו לא רק שלא יישב על הספסל, אלא שיש לקרוא איכה וקינות לא בעמידה אלא דווקא בישיבה על הקרקע. כן הביא בס' 'מנהג ישראל תורה' שם ס"ק ה מס' נוהג כצאן יוסף, ומשמעות הרוקח, מהר"ל, כל בו וסדר היום, עיי"ש.
22) לוח כולל-חב"ד.
23) רמ"א ס' תקנ"ט ס"א.
24) וראה 'תורת-מנחם – התועדות' תשי"א ח"ב עמ' 262

באבילות ובתשעה-באב, ישב הרבי על ארגו נמוך, שגובהו מעל ג' טפחים (וכן דעת בעל 'מנחת שלמה' בס' הליכות שלמה על ת"ב הע' 14, נדפס בקובץ 'ישורון' גיליון יד עמ' תשפז, וציינו שזה דלא כמהר"ם בס' דע"ת י"ד ס' שפז ס"ב).

15) בירושלמי סוף תענית (פ"ד ה"ו) מסופר שהאמורא רב, משאכל כל צרכו, היה טובל פיתו באפר, ואמר: "זו סעודת תשעה באב", לקיים מה שנאמר (איכה ג,טז) "ויגרס בחצץ שיני", הובא בב"י ס' תקנ"ב ובהגהת הרמ"א בשו"ע שם ס"ו. במקביל כתב הטור שם שבאשכנז נוהגים לאכול [ללא הגבלה באיזה זמן] ביצים [ובב"י מהגמ"י: קרים וקשים] שהן מאכל אבלים, והביאו הרמ"א שם בס"ה.

16) בנטעי-גבריאל פנ"א ס"יט כ' שאומרים לפני ברהמ"ז 'על נהרות בבל', וכמדומני שאין מנהגו כן, אלא אומרים 'שיר המעלות' כהוראת אדה"ז בסידורו (נתקן בשער הכולל פל"ד ס' ובפסקי הסידור שבסוף השו"ע הוצאת קה"ת ח"א במהדורה הישנה עמ' 349, ומשום-מה נשמט מהמהדורה החדשה עמ' תרכו) לומר זאת בכל יום (ואין מוסיפים על האבלות יותר מהמוכרח. ואולי אדרבה – יש בזה משום עידוד, ככמה עניינים).

17) בענין חולה בתשעה באב, בעלמא נהוג לפסוק שיאכל כרגיל (וראה פסקי-תשובות ס' תקנ"ד ס"ק ט, שם מביא גם את אלה שהחמירו לאכול בשיעורים וכיו"ב. נטעי-גבריאל בין-המצרים ח"ב פרק סו הערה ח), וכן שמעתי מכמה מרבני אנ"ש שאינם מכירים כלל פסיקה כזו שיאכל בשיעורין בדומה ליוהכ"פ. ואף שבשו"ת הצמח-צדק או"ח (במהדורת תשנ"ד: ס' קח-קי) מציע לאכול בשיעורים, הרי שם מדובר: (א) למי שרוצה להחמיר, וגם זה – רק (ב) לבריאים (שבגלל המגפה דאז ר"ל חייבים היו גם הם לאכול). ומה שהביא הרבי ענין 'כדי-אכילת-פרס' דווקא ב'מנהגי בין המצרים (ותענית ציבור)' (בסוף 'רשימות על מגילת איכה' להצמח-צדק, קה"ת תשי"א, עמ' 61, ומשם לספר-המנהגים עמ' 45), כשהכוונה כנראה לחידושו האמור של הצ"צ, לכאורה כוונתו בשני הקטעים הללו (שיעור עינוי **בד' צומות**)=והרי בצומות האחרים לכו"ע אין אוכלין בשיעורין בככתבת, ושיעור

בנוגע ללימודי ירצייט בתשעה באב: עד חצות היום, לימוד משניות דאחרי התפילה הוא בפרקי דתענית³² ומועד-קטן (פרק ג) הידועים, ולאחר חצות היום, נוהגים בזה כמו בשאר השיעורים, היינו שהעוסק בזה בכל ימות השנה שומר עליהם גם בתשעה באב³³. לעניין לימוד חסידות, משמע שמותר³⁴. אין נוהגים לישון על הארץ או לשים אבן תחת הראש³⁵.

שחרית: שיעור נטילת-ידיים שחרית בתשעה באב – רק עד קשרי האצבעות³⁶. אם יש לכלוך על-גבי העיניים והרגילות היא לשטוף לכלוך זה במים – מותר³⁷. אין מברכים "שעשה לי כל צורכי" עד למחרתו³⁹. בשחרית⁴⁰ אין מניחים טלית ותפילין⁴¹.

32) אולי הכוונה למשניות ממסכת זו העוסקות בענייני התעניות, מפ"א מ"ד עד ספ"ג.

33) אג"ק חלק יא עמ' שו. ומציין שם ללוח היום-יום ביום זה, והכוונה לומר שלימודי ירצייט דינם כמו שיעורי חת"ת. (ומה שבתשעה באב תשמ"ח סיים הרבי במנחה דת"ב את המשניות דמ"ק, הייתה הנהגה חד-פעמית).

34) בספר-המנהגים עמ' 77 מובא בשם הרה"צ הרה"ח ר' הלל מפאריטש ז"ל, שאבל ר"ל בימי השבעה לומד פנימיות התורה. והרי אבל חמור בעניין זה מתשעה באב, כמבואר בטור יו"ד סו"ס שפד. וראה 'רשימות היומן' עמ' קנה), שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב למד פעם דא"ח בתשעה באב, "וכנראה למיגרס בעלמא" [כ"כ המאירי מו"ק כא, בקשר לדברי מוסר]. וראה גם ספר-המנהגים עמ' 46 והערה 11. וע"ע 'לשמע און' ס"ע רטו. ומ"מ רצוי ללמוד מעניינא דיומא, ראה המובא לעיל הערה 29, ולהלן הערה 40.

35) ספר המנהגים.

36) שם עמ' 47. ובמכתב המצויין שם: "בתשעה באב, מפני החלישות שבקדושה אין הטומאה מתאוה כל-כך לשרות... ומתפשטת רק עד קשרי אצבעותיו" – אג"ק ח"ג עמ' קמו, עיי"ש.

37) לוח כולל-חב"ד, על-פי שו"ע אדה"ז סי' תרי"ג ס"ג.

38) סידור אדה"ז, וכן הוא בכתבי האריז"ל – ספר-המנהגים שם.

39) הוראת הצמח-צדק בשם רבנו הזקן. ודלא כיש נוהגים לברך בלילה כשנועל הסנדל – ספר-המנהגים שם.

40) ולכאורה, כיוון שאין מניעה ללמוד היום פנימיות התורה (ראה לעיל הערה 34), הנהגים לומר פרק תניא לפני התפילה (סה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 412, ובכ"מ. ובסה"ש תשי"ג ח"א עמ' 246: "על הסדר, או באופן אחר"). יאמרו זאת גם היום (ועדיף ללמוד מעניינא דיומא, כמו באגה"ת פ"א).

41) ע"פ ס' המנהגים, מטור ושלחן-ערוך סימן תקנ"ה ס"א. בטור כתב "ויש שאינן רוצין לשנות המנהג, וגם אינן רוצין להיות בלא ציצית, ומתעטפין בטלית-קטן תחת בגדיהם". ובב"ש בשם האגור (סי' תתמו) "היחידים לובשין ט"ק תחת בגדיהם בלי ברכה". ובשו"ע ס"א כתב זאת כמנהג כללי: "לובשים ט"ק תחת הבגדים בלא ברכה". הביטוי "תחת בגדיהם", הוא בניגוד לדברי

אחר הקינות – 'ואתה קדוש', קדיש [שלם, ללא תתקבל²⁵]. עלינו, קדיש יתום²⁶. אָבֵל בתוך ה'שבעה' ראשי ללכת לבית-הכנסת כלילה וביום עד גמר הקינות²⁷.

תלמוד תורה: אפילו בתשעה באב, ש"אסור לקרות בתורה משום שנאמר 'פיקודי ה' ישרים משמחי לב'²⁸ – חייבים ללמוד תורה בכל רגע ורגע, אלא שהלימוד הוא כחלקי התורה המתאימים ליום זה²⁹.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה לומד בכל שנה ושנה בתשעה באב מדרש 'איכה רבה', וסוגיית 'רבי יוחנן' דפרק הניזקין (גיטין נה סע"ב – נח סע"א)³⁰. גם במשך המעט-לעת דתשעה באב יש לערוך 'סיומ' (על מסכת מועד-קטן, שהוא מהעניינים המותרים ללמוד ביום זה)³¹.

"בליובאוויטש היו משחקים בתשעה באב עם 'בערעלאך'... ולא היה זה 'שלא ברצון חכמים'..."

25) קדיש של הש"ץ: יאה שלמא – כיוון שהוא לאחר אמירת פסוקים. ללא תתקבל – כי כבר אמר תתקבל מיד אחרי שמו"ע.

וראה ערוך השלחן שם ס"ג. וע"ד האמור במג"א ר"ס תרצ"ג.

26) לוח כולל-חב"ד.

27) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע ונו"כ סי' תקנ"ט ס"ו.

28) שו"ע אור"ח ר"ס תקנ"ד.

29) ראה שו"ע שם ס"ב. וראה שדי-חמד, אסיפת-דינים, מערכת בין-המצרים ס"ב ס"ב, על-דרך ובדוגמת קדימת הלימוד בעניינים שהזמן גרמא, הלכות החג בחג וכיו"ב, בכל השנה. ראה טושו"ע ודאדה"ז אור"ח ר"ס תכט, ובט"ז שם – ספר-השיחות תש"נ ח"ב עמ' 574 (וכ"כ בליקוט-יוסף ח"ה עמ' 580, ובנטעי-גבריאל מהדה"ב ח"ב פרק עה הערה יז. וע"ש בשו"ת שבסוף הספר סי' יז. ועיין ביאר בזה בשיחת ש"פ דברים תשל"ד (שיחות) קודש ח"ב עמ' 342-340, נעתק ב'התקשרות' גיליון טיט עמ' 17)).

וראה ליקוטי-שיחות חלק ט' עמ' 250, שבשנת תשל"ל המליץ כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשהורה באותה שנה על עריכת משמרות ללימוד במשך כל היממה דתשעה באב, שהמתאים ביותר בלימוד עניינא דיומא הוא רשימות כ"ק אדמו"ר ה'צמח-

צדק' על מגילת איכה. בספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63 מובא "שביום י"ז בתמוז ותשעה באב יש לומדים (אף שמעטים הם ביותר – ולא נתפרסם כלל וכלל) בתורה (בנביאים) פרשת היום ע"ד 'צום הרביעי' וצום החמישי' (על-דרך שבכל יום אומרים שירו של יום וכיצא-בוה)". פרשת היום: מלכים-ב כה, א-

כא. ירמיהו לט, ב. נב, ב-כ. דברי הימים-ב לו, ז-כ.

30) ספר-המנהגים.

31) ספר-השיחות תש"נ ח"ב עמ' 579 הע' 189 (ועד"ז בכ"מ, כגון ליקוטי-שיחות כרך כד עמ' 336, כרך כח עמ' 287, סה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 564 הע' 117 וסה"ש תנש"א ח"ב עמ' 708 ועמ' 733). וראה להלן הערה 58.

- ט, כג) "אסוף אסיפם"⁴⁷. מחזירים הספר לארון. "יהללו".
 כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב היה עולה למפטיר. ולפעמים גם בשחרית וגם במנחה⁴⁸.
 אמירת כל הקינות⁴⁹. אשרי. ובא לציון גואל, ומדלגים פסוק "ואני זאת בריתי". קדיש שלם בלא תתקבל. עלינו. קדיש יתום. בסיום תפילת שחרית אין אומרים 'שיר של יום' ואין כאלוקינו'. לאחר מכן קורא כל אחד ואחד לעצמו 'איכה'⁵⁰.
 אם יש ברית-מילה, מלים אחר הקינות⁵¹. האב והאם, המוהל והסנדק מותרים ללבוש בגדי שבת (אך לא נעליים) עד אחר המילה. מברכים על הכוס ונותנים לתינוקות⁵². אין 'שאלת שלום' בתשעה באב. וכן אין לומר 'בוקר טוב' וכדומה, או לשלוח שי לחברו. מי שאינו יודע מכך ונותן שלום, משיבים לו בשפה רפה ובכובד ראש, וטוב שיודיענו שתשעה באב היום⁵³.
 אמירת תהילים היום: רק לפני מנחה⁵⁴ ואילך

אין אווזים את הציציות בברוך-שאמר ובקריאת-שמע⁴². כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע היה לובש הטלית בבוקר ופושטו, ואחר-כך מניח התפילין ומתפלל בהן - כל זה בחדרו, שלא ירגישו בדבר. ובעת שהתפללו - אמר תהילים וכיו"ב⁴³.
 הש"ץ אומר 'עננו' בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. שכח לאומרה ונזכר קודם שאמר "ה" מחתימת רפאנו - חוזר ואומר 'עננו' ו'רפאנו', ואם כבר אמר "ה" - אומר 'עננו' בברכת 'שמע קולנו' וחותרם: "ברוך אתה ה', העונה בעת צרה ושומע תפילה". שכח גם שם - אומרה כברכה בפני עצמה אחר 'שים שלום'⁴⁴.
 בשחרית אין נשיאת כפיים, ואין הש"ץ אומר: "אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו". אין אומרים תחנון. הש"ץ אומר חצי קדיש. קוראים לשלושה אנשים⁴⁵ בפרשת ואתחנן "כי תוליד בנים", והשלישי הוא המפטיר. חצי קדיש⁴⁶. הפטרה בירמיהו (ח, יג

הטור סי' ח והשו"ע שם סי"א "עיקר מצות ט"ק ללבוש על בגדיו" - ז"א שמדין השו"ע (והרמ"א - שלא הגיה ע"ז מאומה) אין להוציא הציציות לחוץ עד חצות (כמ"ש בלוח דבר בעתו, וכן נהגו בישיבת תורת בצרפת), ודלא כמנהג העולם ואנ"ש. בנטעי גבריאל סי"פ נו סיים, שמנהג העולם ללכת בט"ק כרגיל, ועם זאת הביא בפנ"ח סכ"ב את מנהג העולם שלא לאחוז את הציציות בק"ש כדלהלן, וכתב שם שמקורו מהאמור לעיל, וה"ז תרתי דסתרי. הברכי יוסף שם הביא שראה להמקובל מוהר"ר שלום שרעבי שהניח טו"ת כרגיל בשחרית. אך מהנהגת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב המובאת בפנים מוכח שאפילו למנהג רבותינו אין זה "כרגיל", שהרי רק לבש את הטלית ומייד פשטו ואח"כ הניח תפילין (בלבד) והתפלל. למעשה יש ללבוש את הט"ק שישנו בו בלילה, או עכ"פ ללבוש כשהידים אינן נקיות, כדי שלא להתחייב בברכה (ראה לקט ישר עמ' קני עין ג, משנ"ב ס"ק ב, ולוח דבר בעתו).
 (42) מנהג העולם, נטעי-גבריאל פנ"ח סכ"ב וש"נ.
 (43) משיחת כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"נ"ע - ספר-המנהגים, ועיי"ש בהערה. וראה 'רשימות היומן' (הנ"ל הערה 34).
 (44) לוח כולל-חב"ד בצום גדליה, ע"פ שו"ע אדה"ז סי' קיט ס"ה.
 (45) מי שאינו מתענה - ישתדל (אם אפשר - באמירה לגבאי מראש) שלא יקראוהו לעלות לתורה, ראה הדעות בס' פסקי-תשובות סי' תקס"ה ס"ק ז.
 (46) וכן נהג הרבי (בשנת תשמ"ח), וכמ"ש בשערי-אפרים שער ח סעיף צט, וזאת למרות דברי אדה"ז (ע"פ המג"א) בשו"ע שלו סי' רפב סי"ב ו"ח, שאין להפסיק בקדיש בין המפטיר להפטרה (וכמו שהקשה בגיליון רע"א לסי' תקנ"ט ס"ד). וראה בס' בירור-הלכה תנינין סי' תקנ"ט, שריכו עשרות שיטות הסוברות שיש לנהוג כן (אך לא ביאר הטעם). הנושא נדון ב'התקשרות', גיליונות: תת"ל, תתמ"א, תתנ"ו.

(47) מ"א סי' תקנ"ט ס"ד.

(48) ספר המנהגים.

(49) לאמירת פיוט 'אלי ציון' - נהג הרבי לעמוד (המנהגים השונים בזה ראה נטעי-גבריאל פרק סא סעיף יב, וש"נ).

אין אומרים את הקינות שחברו בדורותינו לזכר קדושי השואה (ראה 'כפר חב"ד' גיליון 1005 שהרבי שלל זאת. וראה נטעי-גבריאל שם סי"ד).

(50) לוח כולל-חב"ד. אצל אדמו"ר מוהרש"ב בשחרית היו מסיימים את התפילה בשעה 12:30 לערך (ואם התחילו בשעה מוקדמת יחסית, הרי שהארכו הרבה בקינות. וראה בשערי-תשובה ר"ס תקנ"ט, שבמקום שאין מאריכין בקינות, טוב שלא להשכים, בעניין שישוה באמירת הקינות עד סמוך לחצות היום), ואחר כך היה אומר (לעצמו, לא בציבור) 'איכה' במשך שעה וחצי לערך, ורק אחרי כן ישב על כסא כרגיל - ספר-המנהגים עמ' 48.
 (51) בספר מהרי"ל - מנהגים (הוצאת מכון-ירושלים ס"ע רנה) איתא, שאז, ב'ובא לציון', כן אומרים 'ואני זאת בריתי'. וצ"ב מנהגו בזה.
 (52) לוח כולל-חב"ד.
 (53) שו"ע סי' תקנ"ד ס"ב ומשנה-ברורה שם.

(54) ראה בס' 'תורת מנחם - מנחם ציון' ח"א עמ' 312 שהרבי הסביר שבתהילים יש 'נעימות ומירות' שזהו ענין של שמחה, שלכן לא אמר תהילים (ברבים) בימי ה'שבעה' בשנת תשמ"ח, עיי"ש הציון לענין ת"ב בשחרית. נשים ראיות, לכאורה, לומר (אם נוהגות בזה): שיר-של-יום, אין כאלוקינו, חת"ת ומה שהורה להן הרבי) ענייני 'בית הבחירה' - מייד אחרי חצות היום. גברים אומרים זאת כדלהלן רק אחרי ק"ש בתפילין דרש"י - כנראה כסדר ההשלמה דשחרית.

(השלמה - אחרי חצות הלילה, כרגיל⁵⁵).
אמירת חומש ותניא דחת"ת היום: רק לפני
מנחה⁵⁶ ואילך (השלמה - מצאת הכוכבים, כרגיל).
לימוד הרמב"ם היום: רק במוצאי היום⁵⁷.
לימוד ענייני בית-הבחירה היום: אחרי חצות
היום⁵⁸ (השלמה - מצאת הכוכבים)⁵⁹.
עד חצות היום⁶⁰, אסור לעשות מלאכה שיש
בה שהיו קצת. ואין מכינים צורכי סעודה⁶¹. ואין
יושבים על הספסל⁶².

כתב הרבי נשיא דורנו: "לא ראיתי את כ"ק מו"ח
אדמו"ר הולך לבית-החיים בתשעה באב⁶³.
מנחה: תפילת מנחה - בשעה מאוחרת יחסית⁶⁴.
'אגרא דתעניתא' (=דמי הסעודות שנחסכו בגלל
התענית) - נותנים לצדקה לפני תפילת מנחה⁶⁵.
מתעטפים בטלית ומניחים תפילין בברכה.
קריאת-שמע (כדי לומר קריאת-שמע בתפילין,
אומרים את כל שלוש הפרשיות⁶⁶). שיר-של-
יום. אין כאלוקינו, וכל השיעורים (וענייני בית
הבחירה⁶⁷) השייכים לשחרית⁶⁸.

אחר-כך⁶⁹ סדר תפילת מנחה: וידבר. קטורת.
אשרי. חצי קדיש. קוראים 'ויחל' לשלושה אנשים,
והשלישי מפטיר ב"דרשו ה' בהימצאו". יהללו.
חצי קדיש⁷⁰. שמונה-עשרה. אומרים 'נחם'

55 מפשטות הלשון בספר-המנהגים "וכל השיעורים השייכים
לשחרית".

56 ספר-המנהגים - מנהגי ת"ב. לכאורה, את שיעור התניא
ניתן היה לומר בבוקר, ראה לעיל ובהערה 34, אבל מהלשון 'כל
השיעורים' משמע שסדר האמירה צ"ל דווקא אחרי שחרית.
ואגב, התניא שהרבי היה אומר לפני התפילה, לא היה מהשיעור
היומי.

57 כן הוא ב'מורה שיעור' לרמב"ם (מוגה). ואולי כיוון שלא רצה
הרבי להקל בדיון ת"ב, קבע מראש שילמדו זאת בלילה לימוד
כסדרו, לא בגדר "השלמה" (משא"כ חת"ת, כמבואר באג"ק כרך
יג עמ' שלא), אף שבכל יום עיקרו ביום דווקא, כמ"ש בשה"ש
תשמ"ט ח"א עמ' 194 הערה 39.

58 והעירני ח"א, שאולי כיוון שמוותר ללמוד ענייני בית-הבחירה
אחה"צ - מי שהגיע לשם לפי סדר לימודו, יוכל גם לסיים אז
מס' מידות ותמיד, אף שבשיחות (כמה מהן צוינו לעיל בהערה
31) לא נזכרה בפירוש בעניין הסיום היום אלא מס' מו"ק (אלא
שברוב המקומות הלשון היא "בלימוד המותר אז ע"פ שו"ע"
וכד'). ועצ"ע.

59 סה"ש תנש"א ח"ב עמ' 691 סוף הערה 87. והנה בלקוטי-
שיחות כרך כח עמ' 286 איתא, שהאו"ל והשיעורים בתורה
הם "חיי נפשו", הרי זה גם למי "דלא ידע מאי קאמר" (למרות
שכמובן, מאותה סיבה, צריך לעשות הכול על-מנת להתעמק
בהם). וזה כולל חת"ת, רמב"ם ו'בית הבחירה', עיי"ש. וכנראה
שזו גם הסיבה להיתר אמירתם בת"ב אחה"צ (אף שמדינא ניתן
היה לאומרים בבוקר, מצד צער, או מדין "להוסיף אחר התורה",
או מצד "סדר היום", אך בפועל ההוראה היא להחמיר ולדחותם
לאחר חצות - ראה נטעי גבריאל הל' אבילות ח"ב פרק קו הערות
היא). וגם אם נאמר ששיעור הרמב"ם נתקן מראש לאומרו
בלילה (רק במוצאי ת"ב - כי בכל יום עיקרו ביום דווקא, סה"ש
תשמ"ט ח"א עמ' 194 הערה 39) ולא כהשלמה, עדיין צ"ע מדוע
בענייני בית-הבחירה לא נאמר דבר זה. ואולי מפני שעניינם הוא
"בנין בית" וזה שייך בעיקר לפני תום יום ת"ב. וע"ע.

60 ב'תורת-מנחם - התועודיות' תשי"א שבהערה 23: "כפי
שראיתי על הרבי - הנה בתשעה באב לאחר חצות היום לא
היתה ניכרת עליו מתיחות ועצבות".

61 וכבר כתבו, שיותר טוב לעסוק בצורכי סעודה אפילו קודם
חצות, מאשר לדבר דברים בטלים וכדומה (טור ברקת סי'
תקנ"ט ס"ק ז).

62 לוח כולל-חב"ד, על-פי שו"ע שם סכ"ב ונו"כ.

63 ספר-המנהגים עמ' 47. וראה הסבר ע"ז באג"ק חלק יא עמ'
שז.

64 ספר-המנהגים שם, ע"פ שו"ע אדה"ז סימן קכט. וראה בס'
'מנהג ישראל תורה' סי' תקנ"ה ס"ק ב, שיש המתפללים מנחה
גדולה בת"ב כזריון מקדימין להנחת תפילין, ודחה זאת. וז"ל
אדמו"ר נשיא דורנו היה מתפלל בקביעות בכל התעניות, כולל
תשעה באב, בשעה הרגילה לתפילת מנחה בכל יום (15:15).
בכף-החיים סי' תקנ"ט ס"ק יט הביא מס' פתחי-עולם (שמחברו
היה מחסידי חב"ד), שבמנחה תולין את הפרוכת במקומה כמו
שלוששים את הטלית. וכן מנהגו, וכך נהגו אצל הרבי (הרה"ח רי"ל
שי' גרונר).

65 כדאיתא בספרים (מטה-משה סי' תשנ"ו, אליה-רבה סי'
תקס"ו ס"ק ב) שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה,
כדי שדמי המאכלים שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלו
לקדושה ממש - 'התועודיות' תשמ"ט ח"ב עמ' 460.

66 ודלא כמשה-ברורה סי' תקנ"ה ס"ק ה. וראה בס' 'מנהג
ישראל תורה' סי' תקנ"ה ס"ק ג, ובספר 'נטעי גבריאל' הל' בין-
המצרים, בשו"ת שבסוף הספר (במהדו"ב - סימן יט) בענין זה.
אך אין לחזור תיבות "ה' אלוקיכם אמת" (ראה אג"ק חט"ז עמ'
רצד).

67 ראה ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 691 (ושם, שיש לזה
השלמה במוצאי היום). אך בשיעור הרמב"ם היומי, ההוראה
במורה-שיעור, המוגה, היא ללומדו (רק) במוצאי תשעה באב.
(ראה 'התקשרות' גיליון כח עמ' 16, גיליון לו עמ' 15 וגיליון נב
עמ' 16).

68 ספר המנהגים. ראה גם אג"ק חלק יז עמ' קמו, שטוב ללמוד
שיעורי חת"ת בסמוך לשחרית. ובשו"ע אדה"ז סי' קנה ס"א, שכן
עדיף לגבי כל שיעורי תורה הנלמדים ביום.

69 ספר המנהגים. סדר התפילה - לוח כולל-חב"ד.

70 כשהתפלל הרבי כש"ץ, התחיל את החצי קדיש במנחת
ת"צ מייד לאחר סיום ברכות ההפטרה (כדי לנמנע הפסק, ע"ד
מנהגו במנחת ש"ק), ותוך-כדי אמירתו אמרו 'יהללו' והחזירו
את הס"ת לארון-הקודש.

תחילה⁷⁹. בלילה אין אוכלים בשר ואין שותים יין⁸⁰. עד חצות היום יש להימנע גם מברכת 'שהחיינו'⁸¹. אולי יש לומר שבהוספה בלימוד (דט"ו באב) מתחילים כבר מתשעה באב ואילך⁸². יש לערוך 'סיום' גם במוצאי תשעה באב⁸³. הרבי הציע להתועד שלוש פעמים אחרי ת"ב: "ועל-כל פנים: בחמשה-עשר באב, ובשבת "שלו" – שלאחריו, ובשבת שלאחריה, שבת מברכים דחודש אלול, חודש החשבון (והתשלומין) דימות שנה זו. ובשלוש פעמים הווי חזקה..."⁸⁴. "ולקשר ה'סיום' (ב'משפט' – הלכה) גם עם נתינה לצדקה. ובמקום המתאים – לקשר את ה'סיום' – "יומא טבא לרבנן" – גם עם סעודה והתועדות. ויש לפרסם זאת בכל מקום האפשרי..."⁸⁵.

"הנוסעים למקומות שונים... ייקחו עמם קופת צדקה... שמזכירה ומעוררת אודות נתינת הצדקה בפועל"⁸⁶.

ב'בונה ירושלים', ו'עננו' (בתפילת לחש) ב'שומע תפילה'⁷¹. שכח 'נחם' – אומרה בברכת 'שמע קולנו' אחר 'עננו', או ב'רצה' קודם 'ותחזינה', או ב'מודים' קודם 'ועל כולם', ואם שכח – אינו חוזר. שכח 'עננו' – יאמרה (ללא חתימה) אחר 'אלוקי נצור' קודם 'יהיו לרצון'. בחזרת הש"ץ אומר 'עננו' בין 'גואל' ל'רופא', 'נחם' ב'בונה ירושלים', "אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו..." (או נשיאת כפיים – לנוהגים אותה בכל יום. ונוטלים תחילה ידיהם עד הפרק⁷²). קדיש תקבל. עלינו. קדיש יתום⁸. לאחר מנחה⁷³ (קודם השקיעה⁷⁴), מניחים תפילין דרבנו-תם⁷⁵ ואומרים קריאת-שמע, קדש, והיה כי יביאך, ושש זכירות⁷⁶. סיום הצום: בצאת הכוכבים.

יום רביעי

י' במנחם-אב

"כמדומה, שבלייל מוצאי תשעה באב נוטלין את הידיים ג' פעמים לסירוגין כמו נטילת ידיים שחרית, אבל בלא ברכה"⁷⁷. הנטילה – לפני קידוש לבנה⁷⁸. וכן נועלים הנעליים ורוחצים הפנים

79) לוח כולל-חב"ד.

80) על-פי הרמ"א סי' תקנ"ח.

לאחר קידוש לבנה במוצאי ת"ב תש"ל, החלו הת' לומר בנוכחות הרבי כי אלוקים יושיע ציון, והרבי נוף בהם מיידית ושאל "היכן המשפיע?", באומרו שזה דבר טוב, אבל ע"פ ש"ע צריך להמתין עד מחר בצהרים.

ולהעיר ממנהג העולם לומר ולרקד "טובים מאורות" בסוף קידוש לבנה, גם במוצאי ת"ב (לוח 'דבר בעתו'. נטעי-גבריאל פמ"ט הערה ז' וס"פ פ"ז).

81) בלוח כולל-חב"ד משמע שאסור עד חצות, וכן מנהג העולם. מאידך הרה"ק מבארדיטשוב נ"ע פירש דברי המג"א שגם בשר ויין שרי (משחרית), ארחות-חיים תקנ"ח סק"א בשמו. וראה ביה"ל תקנ"ח ד"ה עד חצות. נטעי-גבריאל בין-המצרים ח"ב פרק פט ס"ז. ש"ש כהלכתה ח"ב פמ"ב הע' טו-טז. בירור הלכה סו"ס תקנ"ח. שו"ת: שאילת יעב"ץ ח"א סי' צו. אז-נדברו ח"ח סי' מ. אבן-ישראל ח"ז סי' כז. יחווה-דעת ח"ה סי' מא. פסקי-תשובות שם ס"ק ד.

82) לקוטי-שיחות חלק יד עמ' 206, הערה ד"ה 'בנתנם סימן', עיי"ש.

83) "ועי"ז תהיה מעלה נוספת – שני סימנים (בת"ב עצמו ובמוצאי ת"ב), ש'כפול' קשור עם הגאולה" – 'התועדות' תשמ"ט ח"ד עמ' 94.

84) לקוטי שיחות חלק לט עמ' 229.

85) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.

86) 'התועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 121, 123.

71) מי שאינו מתענה, לא יאמר 'עננו' (גם לא 'ביום צום התענית הזה'). ראה הדעות בזה בפסקי תשובות סי' תקס"ה ס"ק א.

72) הוראת הרבי בי"כ, ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי עמ' ריו. ושם, שגם הם צריכים ליטול ידיהם במוצאי היום ג"פ לסירוגין עד הפרק.

73) הרבי נהג תמיד להניח בבוקר (ראה לעיל ע"י ציון 43) רק תפילין דרש"י. למנחה הניח שוב תפילין דרש"י, ולאחריה חלץ אותן בחדרו והניח תפילין דר"ת, ואחריהן תפילין דשימוש-רבא ורבא ד.

74) ראה פסקי הסידור אות נג. קובץ 'אהלי שם' גיליון ז, עמ' רלח. אך מסתבר, שמי שלא הניח עדיין – יניח גם אחרי השקיעה (בכל יום). וראה דיון בזה ב'התקשרות' גיליונות: תשפ"ג, תשפ"ז, ת"ת, תת"ז.

75) לעצם ההנחה בת"ב – "מסיפורי כ"ק מו"ח אדמו"ר על-דבר הנהגות אביו כ"ק אדמו"ר מהרש"ב. והוא דלא כמו שכתב במשמרת-שלום ס"מ משו"ת הרמ"ע מפאנו – ספר-המנהגים שם [וראה שם להלן עמ' 77 אודות אבל ר"ל בתוך שבעה שיניח תפילין דר"ת, בשם הרה"צ הרה"ח ר' הלל מפאריטש, ושכן מובא בשם המקובל מוהר"ר שלום שרעבי].

76) ספר-המנהגים, והאמירות – ה"ה מכלל סדר היום.

77) "לא שמעתי זה בפירושו, אבל למדתיה מהנהגת מוצאי יום-הכיפורים" – ספר-המנהגים.

78) כמו במוצאי יום-הכיפורים – אג"ק חלק כ עמ' רפד.

כל הלב לכל אחד

צעירי אגודת חב"ד

פקודת יום

לבנות, לא להחריב

כמו שהקב"ה נמנע מלהחריב את המקדש זמן רב - אף שהסיבה להחורבן ("עונותיהן של ישראל") כבר הייתה קיימת הרבה שנים - ובהארכת קיומו של המקדש בזה גופא נתן להם לבני-ישראל כוח וסיוע נוסף לשוב בתשובה; כמו כן מחובתו של כל אחד ואחד להתנהג ככה עם זולתו: לא למנוע חס-ושלום מלהיות לו עוזר ומסייע בענייני תורה ומצוות, לעזור לו בעשיית וקיום ה"משכן", "ושכנתי בתוכם"... אף-על-פי שהנהגת זולתו אינה כדבעי: ואדרבה, אין אנו רשאים להיפטר מזה, מאחר שנצטוונו במצוות עשה "הוכיח תוכיח את עמיתך", "ואהבת לרעך כמוך".

(לקוטי שיחות כרך יא עמ' 179)

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש